

v hlavě německého spisujícího filistra, když začal z nedopatření ideálně blouznit. Budoucnost asi ztěžka uvěří, že něco podobného mohl vysedět muž, který žil na počátku dvacátého věku, kdy americké milionářské a miliardářské dcerky vyvázely se po tuctech do Evropy, aby se zde provdávaly za — členy jockey-klubů a vypelichané dědice korun knížecích a hraběcích...

...V Německu bojuje se dnes boj o moderní drama s vážností a opravdovostí nevšední a každý rok přináší ukázky tohoto zápasu, umělecká a básnická díla, byť ne posud bez kazů a zcela ryzí, alespoň úctyhodná svou vůlí, svým napětím a úsilím. Píší tam svá dramata Pavlové Ernstové a Scholzové, Eulenbergové a Schmidtbonnové. Ale má povinnost dnešní naše správa vědět o nich? Zavázala se snad kontraktně k něčemu takovému? K nějakému takovému „ideálnímu závazku“? Nuže... Bůh ví, ona neprovozuje politiku, jak se dušoval p. ředitel nedávno kterémusi novináři, ona vyhýbá se i každému pochybnému experimentu — ona jde jen svou vyšlapanou bezpečnou stezkou a žije a tyje pokojně z hlouposti vlastní i cizí, kterou dovedla, věru, pěkně již usoustavnit. Ona vystačí ještě dlouho, doufejme, svými Fuldy a tutti quanti.

...Právem byl pokárán tehdy v Čase náš mírumilovný p. ředitel. Každý jen trochu uvědomělý umělec a básník ví dnes, že dělá bezděky, chtěj nechtěj, politiku; prvním uměleckému ústavu českému musí se to teprve názorně vykládat. Jde jen o to, abys provozoval politiku čestnou, rozumnou a statečnou. A tu ze všech hloupých politik literárních nejhloupější jest beze sporu ta, která převádí k nám z nepřátelského národa díla slabá a banální a stlačuje jimi ten kousek úrovně, který náhodou snad ještě máme.

Městské divadlo vinohradské: Františka Molnára Dábel

Přes Berlín a Vídeň dostala se na Vinohrady hra podnikavého muže, který prý etabloval se v Pešti jako Oscar Wilde a cestuje patrně se satanismem, jako jiní jeho krajané cestují

s paprikou nebo s pomádou na vousy; pan Molnár má se k Wildovi asi tak jako frizérský tovaryš z malého okresního města k velkoměstskému dandymu: jest jeho nejhrubším a nejlacinějším padělkem. Jeho tlustě podtrhávané vtipy a frivolnosti, neomalené drzosti a laciné paradoxy pokořují každého jemnějšího diváka: tak urážejí ho bezděky svou lopatovou jednosmyslností, která nepředpokládá ani špetky duševního spolupracovníctví u posluchače a obrací se jen na kůži opravdu hroší. Celá koncepce dábla jako podněcovatele a režiséra všeho zla jest zde nejen hloupá, otřelá a zmlichornělá, ale i nedramatická; zdržuje vpravdě spíše svými machinacemi dramatický rozvoj, než ho uspišuje; je to tedy pomocník stejně triviální jako málo účelný. Nemá právě jiného smyslu než tohoto, málo dramatického: vpouštět do obecnstva velmi pochybné prskavky autorovy.

Také Vinohradské divadlo mohlo by přemýšlet o tom, co jest a co není rozumná a čestná politika literární a umělecká.

Edvard Kučera: Manželství

Drama p. Kučery bylo přijato k provozování na Národním divadle a zakázáno pak policejní censurou, i dostalo se mu tím aureoly smělého literárního činu, která s něho neslavně spadla, když nám je předvedli — pravda, s nevalnou péčí — pořadatelé představení karlínského. Ale i kdyby bylo sehráno sebetalentovaněji a s láskou sebevětší, nemohlo by podstatně získat u diváka jen jakési literární a umělecké opravdovosti. Práce p. Kučerova není v podstatě mnohem víc než jakýsi scénovaný časový feuilleton, v němž se mnoho polemisuje a ve kterém se dokazuje, mnohdy velmi naivně a pohodlně, několik pokrokářsky společenských trivialit. Staví se tu vedle sebe jako světlý a černý příklad spolužití dvou sester s muži, z nichž jedna dala se svést naléháním rodiny a prodala se v legitimním manželství bohatému starci a jest ovšem tím mravně zničena, kdežto druhá žije pěkný šťastný život ve volném svazku bez posvěcení cír-

kevního i uznání právního s mužem od ženy rozvedeným — vlastně: *žila by*, nebýt tupé předsudkové zloby lidské, která se vybíjí při každé příležitosti proti rušitelům řádů společenských: od slavné zemské školní rady až do služky, všecko a všichni pronásledují idealistický párek...

Drama p. Kučerovo vidí věci života pohledem hodně povrchním a plaiduje pro svou thesei prostředky, které připomínají místy argumentaci klerikálních kalendářů: dotýkají se spíše kapsy než intelektu. Lepší jest z něho jen první akt, který maluje mravní rozvrat „křesťanské“ rodiny místy s jakousi schopností pozorovatelskou, žel, že ne dosti původní: reminiscence na analogické situace z ruského dramatu, z *Měšťáků Gorkého*, ze *Tří sester Čechovových*, vtírají se velmi rozhodně. Ale pak rozbíhá se drama úplně v písku banálnosti a mělkosti, bezděčně naivnosti i komiky.

Dá se těžko pochopit, proč psal tuto hru p. Kučera. Co zde chtěl povědět, řekl před ním přece tak definitivně a velkolepě Ibsen, a jest dnes první povinností slovesného umělce (nebo člověka, který touží po tomto jméně), aby znal dílo svých předchůdců a ušetřil nás mdlých odvarů a polovičatých napodobenin. V *Příšerách* jest řečeno s jedinečnou tragickou silou a rozhodností, kam vede manželství státem a církví uznané, ale uzavřené bez lásky a duševního spříznění; proč podávat nám po nich tuto zbabělou a chudoduchou polovičatost?...

Manželství bylo sehráno ochotníky a žáky i žákyněmi dramatických škol často ne bez dobré vůle a snahy, ale většinou s pranepatrným uměním. Hlavní úlohu *Dagmary*, úlohu značného objemu i únavnosti, nesla slečna *Dočkalová* s pěkným vnějším zdarem ne nezaslouženým; k hlubší tvorbě psychické tato role, advokátsky autorem pojatá, představitelku ovšem nemohla dovésti; neboť herecky a psychologicky nábadná jistě není.

Národní divadlo: Motyl, veselohra od G. B. Shawa; Smrt Odyssea, tragédie Jaroslava Vrchlického

Motyl jest jedna z Neutěšených her proslulého irského dramatického causeura a byla napsána před patnácti lety. *Motyl* připíná se zevně na tehdejší ibsenism, v Anglii pošetile chápaný a zneužívaný přáteli i nepřáteli, ale jeho humor, někdy nehorázný, jeho karikatura, často groteskní, míří hlouběji — míří, ale ne vždy přesvědčivě a jasně zasahuje. Moderní muž, který chce býti jen mlsalem a příživníkem lásky bez závazků a povinností a prchá proto ihned od ženy, u níž vzbudil hlubší cit a touhu po pevném svazku, jest jistě cosi typičtějšího, než aby musilo býti lokalisováno do klubu pitvorných ibsenistů londýnských; totéž platí o ženě, která marně snaží se umlčet pod módní ideovou maškarádou své vlastní poslání erotické, jež dovede se propálit na povrch s tou drastickou bezohledností, jakou znali již a cenili na přírodě antičtí básníci; item o vědecké monomanii problematických učenců, která vidí v nemocném jen „případ“ a materiál k pokusům atd. Není pochyby, že v těchto motivech jest látka k trpkému, misantropickému sarkasmu, k opravdové veliké karikatuře, dravé, mstivé a nenávislné, že tu jsou struny, na nichž by mohla *Musa msty*, ironie a misantropie zahrát píseň plnou žluči — ale *Shaw* nevytěžil těchto motivů v žádnou rozhodnou krajnost; stanul na půl cestě, spokojil se pouhou groteskností situace, kterou jinak interpretuje dobromyslně, s jakousi vlažnou žoviálností.

Dramatickému i uměleckému účinu hry *Shawovy* vadí, že tyto motivy nejsou spolu svázány vnitřní logikou; běží vedle sebe a proplétají se týmiž osobami a situacemi ryze vnějškově, bez vnitřní nutnosti. Odtud roztržitost a malá vnitřní přesvědčivost a důsažnost hry *Shawovy*; jest příliš patrné, že pitvornost a nehoráznost situace jest nejčastěji všecko, za čím se autor žene. A kde zazněla jemnější struna, tak na konci posledního aktu, byla naší interpretací hereckou přeslechnuta a přehlušena. Tato interpretace nevystoupila nikde patrněji nad vnějškovou